

STORTINGET

Innst. 394 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om kampen mot ISIL

Til Stortinget

Sammendrag

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide og forsvarsminister Frank Bakke-Jensen anmodet i brev av 23. mars 2018 Stortingets presidentskap om å få holde en redegjørelse for Stortinget om kampen mot ISIL. Redegjørelsen fant sted 2. mai 2018. Ved møtets slutt ble det vedtatt å sende redegjørelsen til utenriks- og forsvarskomiteen for videre behandling.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Zaineb Al-Samarai, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Leif Audun Sande og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Solveig Schytz, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til redegjørelsene fra utenriksministeren og forsvarsministeren 2. mai 2018 om

Norges militære og sivile innsats i bekjempingen av terrororganisasjonen ISIL.

Komiteen viser til at terrororganisasjonen ISIL har spredt terror, frykt, intoleranse og hat. Mennesker har blitt brukt både som mål og middel i ISILs krigføring. Organisasjonen har gjort seg skyldig i grusomme overgrep mot sivilbefolkningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, vil understreke betydningen av at diskusjonen om Norges deltakelse i internasjonale operasjoner løftes opp i offentligheten gjennom behandling i Stortinget i plenum, slik det også ble gjort gjennom statsministerens redegjørelse 15. november 2016 om Norges bidrag i kampen mot ISIL. Den utvidede utenriks- og forsvarskomiteé er et organ for konsultasjon mellom regjeringen og Stortinget, men blant annet evalueringen av den norske innsatsen i Afghanistan (NOU 2016:8) har påpekt behovet for mer åpenhet og diskusjon om Norges militære utenlandsoppdrag.

Det er etter flertallets oppfatning ingen motsetning mellom på den ene side å diskutere dilemmaene og utfordringene ved norsk deltakelse i internasjonale operasjoner og på den andre side samtidig støtte opp om norske soldater i deres oppdrag.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at vår forfatning tillegger regjeringen ansvaret som utøvende makt ansvaret for styringen av norsk utenrikspolitikk basert på overordnede retningslinjer, prinsipper og lover vedtatt av Stortinget. Samtidig vil disse medlemmer understreke at det er regjeringens oppgave å

orientere Stortinget om situasjoner der norske soldater utfører oppdrag i rikets tjeneste i utlandet. Disse medlemmer betrakter den utvidede utenriks- og forsvarskomiteé som det egnede parlamentariske forum for å konsultere Stortinget om slike forhold. Disse medlemmer viser til at det etter Grunnlovens funksjonsfordeling påhviler regjeringen å utøve et skjønn om hvordan Stortinget mest hensiktsmessig kan få oppdatert kunnskap om norske militære bidrag i utlandet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti er opptatt av at både kampen mot ISIL og stabiliseringsarbeidet i Irak og Syria må inkludere et bredt sett av virkemidler, både militære, politiske og humanitære tiltak. Det er viktig at Norge også er i stand til å delta med tilpassede militære bidrag, men i en bredere internasjonal sammenheng vil Norges relativt sett viktigste bidrag sannsynligvis være vår omfattende innsats innen humanitær nødhjelp og til dels også norsk støtte til politiske forhandlinger og forsoningstiltak, for eksempel i regi av FNs spesialutsending Staffan de Mistura.

Disse medlemmer viser til at framtidige militære utenlandsoperasjoner ventelig vil kunne likne på det norske styrker nå går i gang med i Irak: å trene og styrke landenes egne sikkerhetsstyrker og ikke nødvendigvis selv delta i den aktive bekjempingen av terrorgrupper som for eksempel ISIL.

Norge deltok ikke i Irak-krigen i 2003. Disse medlemmer viser til tidligere statsminister Kjell Magne Bondeviks memoarer, hvor han omtaler hvordan han som statsminister var rede til å stille kabinettsspørsmål internt i egen regjering – med både utenriksminister og forsvarsminister fra Høyre – for å hindre at regjeringen gikk inn for norsk deltakelse i Irak-krigen. Store deler av konfliktbildet i dagens Irak har opphav i den vanskelige situasjonen som oppstod etter invasjonen i 2003. Samtidig er det også mulig å argumentere for at uttrekningen av amerikanske styrker fra Irak under president Barack Obama skjedde for raskt og etterlot et sikkerhetsvakuum som indirekte skapte rom for ISILs framvekst.

Etter disse medlemmers vurdering utgjør en for rask uttrekning én mulig fallgrube for militære utenlandsoperasjoner. På den helt andre siden er det også en alvorlig fallgrube at slike operasjoner mangler en konkret og reell «exit»-strategi, at såkalt «mission drift» gjør seg gjeldende og operasjonen ender opp med å bli videreført mye lenger enn nødvendig.

Opprinnelig hadde Norges militære bidrag i den internasjonale koalisjonen mot ISIL en klar «exit»-strategi: Målet var territoriell bekjempelse av ISIL. Per i dag er dette målet i stor grad oppnådd. Når disse medlemmer likevel mener det er riktig å videreføre et norsk militært bidrag i Irak, er det fordi den fremdeles skjøre sik-

kerhetssituasjonen i Irak tilsier at det er behov for å styrke og støtte irakiske sikkerhetsstyrker i det videre arbeidet for å stabilisere landet. Disse medlemmer vil likevel understreke betydningen av at regjeringen definerer en tydelig «exit»-strategi for det norske Irakbidraget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre understreker at regjeringen har vært åpen om Norges folkerettslige vurderinger knyttet til styrkebidragene i kampen mot ISIL, og i den anledning offentliggjort to notater om disse bidragene. Disse medlemmer er tilfreds med denne åpenheten og prinsippet om et folkerettslig grunnlag for norsk militær deltagelse i operasjoner i utlandet. Når det gjelder spørsmålet om norsk tilbaketrekning fra innsatsen mot ISIL i Syria og Irak legger disse medlemmer til grunn regjeringens redegjørelse, hvor det fremkommer at det fremdeles er behov for militær innsats for å forhindre ny fremvekst av gruppen, med utgangspunkt i enkelte lommer den fortsatt kontrollerer. Disse medlemmer deler regjeringens bekymring for forsøk fra ISIL på å destabilisere andre sårbare stater og områder, og samstemmer i at denne faren gir grunnlag for fortsatt norsk innsats. Når det gjelder påståtte menneskerettighetsbrudd begått av norsktrente syriske styrker, viser disse medlemmer til at forsvarsministeren 18. april 2018 på spørsmål i Stortinget meddelte at regjeringen kun har hatt kjennskap til én enkeltstående hendelse, og at denne

«ble rapportert og håndtert i tråd med etablerte retningslinjer både i nasjonale kanaler og innenfor koalisjoner.»

Disse medlemmer legger i samsvar med uttalelsene under stortingsmøtet til grunn at den operasjonelle ledelsen har oversikt og ser til at norske styrker følger sine instruksjoner. Disse medlemmer vil også i denne sammenheng understreke at den utvidede utenriks- og forsvarskomiteé er det egnede forum for regjeringens konsultasjon med Stortinget om norske soldaters oppdrag i utlandet, og minner i denne anledning om at et forslag om å kreve et samlet stortings godkjennelse for norsk militær innsats i utlandet for kort tid siden ble avvist med klart flertall, jf. Dokument 12:45 (2015–2016), Innst. 247 S (2017–2018).

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Afghanistan-utvalet konkluderte med at

«forsøk på å oppnå en forhandlet løysning på konflikten må starte tidlig».

Dette vil i praksis seie at ein bør ha ein plan for politisk løysing særst tidleg i konflikta, også før ein sender

militære styrkar til området. Disse medlemene stiller spørsmål ved om denne lærdommen vart følgd ved avgjerda om å sende norske troppar for å bidra i krigen i Syria.

Disse medlemene viser til at Afghanistan-utvalet peikte på at internasjonal innsats ikkje må gå ut over beredskapen heime i Noreg. Disse medlemene viser at forsvarssjefen tidlegare åtvare mot at Noreg deltok i for mange utanlandsoppdrag på ein gong med omsyn til ressursane som er tilgjengelege for Forsvaret i Noreg. Disse medlemene peikar på at hovudoppgåva til Forsvaret er å forsvare norsk territorium. Disse medlemene understrekar at Noreg alltid må prioritere den nasjonale forsvarsevna, og at Noreg ikkje må avgje militære styrkar til internasjonale operasjonar utanfor Nato utan forankring i FN-pakta og eit klårt FN-mandat.

Disse medlemmer er positive til at Norge har en betydelig rolle i å skaffe midler til humanitært arbeid i Syria, selv om behovene fremdeles er enorme. Disse medlemmer viser også til at Norge støtter EUs linje om ikke å bidra til langsiktig gjenoppbygging i landet før en troverdig og inkluderende politisk overgangspesess er i gang, for å unngå at bistandsmidler utnyttes av regimet for å bygge opp sin legitimitet, og støtter dette.

Disse medlemmer er enige med utenriksministeren i at Assad ikke kan være en del av den langsiktige politiske løsningen i Syria. Disse medlemmer mener det er bra at Norge støtter prosjekter som innhenter bevis på brudd på humanitærretten i krigen i Syria med håp om at disse kan brukes i en eventuell framtidig rettsprosess. Disse medlemmer understreker at dette må gjelde brudd begått av alle krigførende parter, også de Norge og andre land i den USA-ledede koalisjonen har samarbeidet med.

Disse medlemmer ser positivt på arbeidet regjeringen gjør for å forhindre rekruttering til ekstremisme. Disse medlemmer viser likevel til den utfordringen som vil komme i tiden framover når personer som har latt seg rekruttere til ulike ekstremistgrupper, etter hvert velger å returnere til Norge, og ikke minst problemstillingen rundt barn som er født av fremmedkrigere. Disse medlemmer vil etterlyse en helhetlig politikk fra regjering på dette punktet.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti helt fra starten har gått imot norsk militær deltakelse i Operation Inherent Resolve. Disse medlemmer viser til at en sentral del av kritikken mot treningen av syriske og irakiske styrker har vært at det har vært vanskelig å kaste lys over hvem norske styrker skal samarbeide med, hvordan de blir valgt ut, og hvilken mulighet til innsigelse de norske representantene i koalisjonen har hatt i utvelgelsesprosessen. Disse medlemmer mener Norge bør spille en aktiv rolle i Midtøsten, både politisk og humanitært,

men de dårlige erfaringene med deltakelsen i USA-ledet krigføring i en rekke land viser at Norge ikke bør bidra militært i dagens uoversiktlige situasjon.

Disse medlemmer viser til NOU 2016:8 «En god alliert – Norge i Afghanistan 2001–2014» og Innst. 248 S (2016–2017) angående Norges bidrag i Afghanistan. Rapporten konkluderte med at den viktigste motivasjonen for Norges militære bidrag var å være en god alliert. Afghanistan-utvalget trakk også fram at den politiske debatten i Norge rundt det militære bidraget var nesten fraværende både før, under og etter oppdraget, og at det var påfallende at det i andre land, både Storbritannia og USA, var en helt annen offentlig politisk debatt. Disse medlemmer mener denne mangelen på åpenhet og offentlig debatt rundt de mest alvorlige beslutninger politikere kan ta, å sende norske soldater i krig, er en svakhet ved det norske utenrikspolitiske systemet.

Disse medlemmer vil oppfordre regjeringen til mest mulig åpenhet om episoden som er omtalt i svaret av 29. mai.

Disse medlemmer er kritiske til at regjeringen ikke har offentliggjort disse opplysningene tidligere, og særlig til at denne saken ikke var en del av forsvarsministerens redegjørelse for Stortinget om Norges innsats mot ISIL 2. mai 2018. Disse medlemmer mener at denne informasjonen er viktig for å sette Stortinget i stand til å diskutere Norges bidrag i kampen mot ISIL i sin fulle bredde og ha en realistisk debatt om norsk krigsinnsats.

Disse medlemmer mener det er fornuftig at det er mulig for regjeringen å konsultere Stortinget også i saker som av tungtveiende årsaker må holdes hemmelig, gjennom den utvidede utenriks- og forsvarskomiteé. Det er imidlertid svært viktig å understreke at denne muligheten ikke skal brukes til å holde opplysninger som kan være politisk vanskelige for regjeringen, unna åpen debatt i Stortinget og offentligheten. Disse medlemmer ser alvorlig på denne håndteringen og mener den er klart kritikkverdigg.

Disse medlemmer viser til at statsministeren i Stortingets muntlige spørretime 18. april uttalte følgende, etter medieoppslag med påstander om at norsk-trente syriske styrker hadde kjempet mot andre enn ISIL:

«De opplysninger som i dag er fremkommet, er hva disse styrkene har gjort etter at Norge har avsluttet sitt oppdrag og ikke lenger har deltatt med trening på dette, fordi vi territorielt har slått tilbake IS (...)»

Disse medlemmer viser til at et oppslag i Klassekampen to dager senere inneholdt et intervju med en representant for «Den revolusjonære kommandohæren». Her påstås det at militsen ble trent av norske styrker, og at den rykket ut mot andre enn ISIL i juni 2017. Ifølge intervjuet skal norskledet trening ha fortsatt etter dette. Om dette er riktig, er mandatet for det norske bi-

draget, slik det har vært presentert for Stortinget, brutt og informasjonen gitt av statsministeren 18. april, feilaktig. Det er viktig for Stortinget å få klarhet i om disse påstandene medfører riktighet, men regjeringen har ikke avklart dette innen avgivelse av komiteens innstilling.

Komiteens medlem frå Senterpartiet meiner at dersom regjeringa ønskjer å sende norske styrkar i væpna konflikt utanfor grensene til Nato, må det forankrast i Stortinget. Dagens ordning med konsultasjon i den utvida utanriks- og forsvarskomiteén sikrar etter Senterpartiet si meining ikkje eit godt nok ordskifte for å ta slike avgjerder og sikrar heller ikkje tilstrekkeleg demokratisk forankring.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti frykter at regjeringens motivasjon for Norges militære bidrag også denne gangen har handlet mer om hensynet til Norges posisjon hos våre fremste allierte enn om en klar plan for hvordan Norge kan bidra til en bedre utvikling i Midtøsten.

Dette medlem viser til svar på skriftlig spørsmål fra Sosialistisk Venstreparti datert 23. mai 2016, hvor statsministeren forklarte at en «omfattende og systematisk prosess» skulle sikre at de som trenes, oppfyller kriteriene, og at denne prosessen er blitt ledet av USA. Videre at Norge skulle ha medbestemmelsesrett og bidra til prosessen, og ha mulighet til å sikre at oppdraget til enhver tid er i tråd med det nasjonale mandatet. Dette medlem viser videre til opplysningene som kom fram 29. mai 2018 i svar på skriftlig spørsmål fra Sosialistisk Venstreparti til forsvarsministeren. På spørsmål om regjeringen har informasjon om menneskerettighetsbrudd begått av norsktrente syriske styrker under og/eller etter perioden med norsk militær trening, beskriver forsvarsministeren det han selv kaller en «alvorlig episode» som involverte en av de norsktrente gruppene. Forsvarsministeren skriver i sitt svar:

«Norske styrker hadde klar instruks om at man kun skulle støtte lokale styrker i deres kamp mot ISIL samt at mulige brudd på menneskerettighetene og krigens folkerett skulle følges opp, og at slike forhold skulle rapporteres i OIRs kommandokjede og via Forsvaret til Forsvarsdepartementet. Norske styrker oppdaget én alvorlig episode blant de lokale styrkene i den tidsperioden de var operative.»

Dette medlem mener disse opplysningene er alvorlige, og at de understreker at det har vært god grunn til å frykte mangel på kontroll med hvilke krefter koalisjonen har samarbeidet med i Syria.

Dette medlem understreker at Norge fortsatt deltar i Operation Inherent Resolve i Irak. Også i Irak er det god grunn til å spørre om styrkene den USA-ledede koalisjonen allierer seg med, er naturlige samarbeids-

partnere for Norge. Også i Irak begås menneskerettighetsbrudd og brudd på krigens folkerett av alle sider i konflikten.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart avslutte den norske deltakelsen i Operation Inherent Resolve.»

«Stortinget ber regjeringen sette i gang en evaluering av Norges deltakelse i Operation Inherent Resolve etter modell av evalueringene om Norges militære deltakelse i Afghanistan og Libya.»

Dette medlem viser til brevet som ble sendt fra Audun Lysbakken til forsvarsminister Frank Bakke-Jensen 20. april i år angående opplysningene som framkom i Klassekampen samme dag. Brevet inneholdt fem konkrete spørsmål angående denne problemstillingen, blant annet om hva forsvarsministeren og regjeringen har visst når, om treningen ble gjenopptatt etter at det skjedde, og hva Norge har gjort for å kartlegge hva disse gruppene har gjort etter at treningen var avsluttet. Dette medlem viser til at forsvarsministeren brukte én måned og åtte dager på å svare på brevet, til tross for at det må ha vært åpenbart at en slik svært treg behandling ville vanskeliggjøre Stortingets arbeid med forsvarsministerens redegjørelse. Brevet av 20. april 2018 var dessuten en del av kontroll- og konstitusjonskomiteens begrunnelse for ikke å åpne sak om disse spørsmålene, i tillegg til at det ble henvist til redegjørelsen som skulle holdes 2. mai 2018. Kontroll- og konstitusjonskomiteen sier i brev til stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes den 25. april 2018:

«Komiteen er også kjent med at parlamentarisk leder Audun Lysbakken 20. april 2018 sendte brev til forsvarsministeren med spørsmål som omhandler samme tema. Brevet er foreløpig ikke besvart.»

Dette medlem mener spørsmålene burde vært besvart allerede i forsvarsministerens redegjørelse 2. mai. Dette medlem konstaterer også at når svarbrevet til slutt kom, var det uten et eneste relevant svar på de aktuelle spørsmålene. Dette medlem setter spørsmålsteget ved hvorvidt «hensyn til andre styrker i koalisjonen» i en slik sak er god nok begrunnelse for ikke å gi mer detaljert informasjon til offentligheten.

Dette medlem understreker at dette styrker begrunnelsen for kritikk mot forsvarsministerens håndtering av denne saken, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget mener statsråd Frank Bakke-Jensens utelatelse av relevant informasjon i sin redegjørelse for Stortinget 2. mai er kritikkverdigg.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen umiddelbart avslutte den norske deltakelsen i Operation Inherent Resolve.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sette i gang en evaluering av Norges deltakelse i Operation Inherent Resolve etter modell av evalueringene om Norges militære deltakelse i Afghanistan og Libya.

Forslag 3

Stortinget mener statsråd Frank Bakke-Jensens utelatelse av relevant informasjon i sin redegjørelse for Stortinget 2. mai er kritikkverdig.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til redegjørelsen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om kampen mot ISIL, holdt i Stortingets møte 2. mai 2018 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 6. juni 2018

Anniken Huitfeldt

leder og ordfører

